

кладами охорони здоров'я громадянам. На жаль з тексту проекту не зрозуміло механізм отримання медичних послуг громадянами України - або громадянин повинен сплатити вартість медичного обстеження і лікування а потім отримати відшкодування витрат з Фонду медичного страхування на підставі виправдовуючих документів, або громадянин має надати в лікувальний заклад страховий поліс медичного страхування і отримувати медичні послуги і лікування безкоштовно в межах проведених страхових виплат.

Крім того в проекті закону не чітко виписані позиції щодо загальнообов'язкового та накопичувального медичного страхування – види послуг та їх мінімальна та максимальна вартість, перелік послуг, які можна отримати за рахунок накопичених страхових сум, можливість скористатися медичними послугами членам сім'ї застрахованої особи.

Висновки. В сучасному суспільстві назріла нагальна потреба реорганізації системи соціального забезпечення громадян України. Недостатнє бюджетне фінансування медичної галузі викликає необхідність нового підходу до формування її доходної частини. Запровадження страхової медицини допоможе спрямувати кошти на розвиток галузі і в кінцевому підсумку сприятиме покращенню якості медичних послуг, що надаються громадянам нашої держави. Процес реформування дуже болісний і складний і потребує чіткої нормативної бази, яка б враховувала галузеві особливості медицини і потреби людей.

Література:

1. Історія розвитку лікарняних кас в Україні. [Електронний ресурс] / - Режим доступу : [http:// www.poltavalk.com.ua](http://www.poltavalk.com.ua).

2. Котова С.С. Фінансове забезпечення закладів охорони здоров'я: аналітичний підхід. [Електронний ресурс] / - Режим доступу : [http:// www.nbu.gov.ua](http://www.nbu.gov.ua).

3. Програма реформ П.А.Столипіна в 2 томах. Документи і матеріали. Том 1. Про забезпечення робітників на випадок хвороби. [Електронний ресурс] / - Режим доступу : <http://www.stolyrin.ru>.

4. Проект Закону України «Про загальнообов'язкове державне медичне страхування». [Електронний ресурс] / - Режим доступу : <http://www.apteka.ua>

5. Сташків Б.І. Зародження соціального страхування на землях України. [Електронний ресурс] / - Режим доступу : <http://www.radnuk.info>.

Рецензент – д.е.н., професор Плаксієнко В.Я.

УДК: 338.43.009.12:636.2

ОЦІНКА КОНКУРЕНЦІЇ НА РИНКУ ПРОДУКЦІЇ СКОТАРСТВА

Загребельна І.Л., аспірант

Полтавська державна аграрна академія

В статті викладено сутність поняття «конкуренція» та проведено її оцінку за сукупністю сільськогосподарських підприємств адміністративного району, що займаються виробництвом м'яса великої рогатої худоби та молока.

The article described the essence of the concept of "competition" and conducted its assessment for multiple farms administrative district that manufacture cattle meat and milk.

Постановка проблеми. Сучасна ринкова економіка характеризується співіснуванням конкуренції та монополії. Процес конкурентної боротьби стимулює ділову активність певного суб'єкта господарювання, а з іншого –

перешкоджає йому набути необмеженої ринкової влади. Це стає для продавця мотивуючим фактором на шляху до пошуку перспектив майбутнього розвитку. Конкуренція по суті активізує ринкову діяльність, завдяки чому дозволяє найбільш повно задовольнити потреби споживача.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню конкуренції та конкурентних відносин у сільському господарстві присвячено багато наукових праць вітчизняних і зарубіжних учених: Н. Бей, З. Борисенка, А. Гайдуцького, М. Гельвановського, М. Канінського, М. Магомедова, В. Окрепілова, П. Саблука, І. Фатхутдінова та ін. Однак недостатня наукова дослідженість цих питань в галузі скотарства зумовлює актуальність порушеної проблеми.

Постановка завдання. Метою статті є оцінка рівня конкуренції сільськогосподарських виробників м'яса великої рогатої худоби та молока на регіональному рівні за допомогою різноманітних методів оцінки.

Виклад основного матеріалу дослідження. Конкуренція є одним з основних понять, що розглядається при аналізі ринкових відносин. Однак поняття конкуренція різними вченими розглядається по різному зокрема, К.Р. Макконелл і Брю [2] розглядали конкуренцію як наявність на ринку великої кількості незалежних покупців і продавців, можливість покупців і продавців вільно входити на ринок і залишати його. Щодо П. Хейне то він визначав конкуренцію, як прагнення найкраще задовольнити критерії доступу до рідкісних благ [6].

М. Портер стверджував, що конкуренція як динамічний процес, безперервно змінний ландшафт, на якому з'являються нові товари, нові напрями маркетингу, нові виробничі процеси й нові ринкові механізми [3].

В. Марцин відзначав, що конкуренція – це суперництво між учасниками ринкового господарства за найвигідніші умови виробництва, купівлі продажу товарів та послуг, а також за привласнення найбільших прибутків [5].

Оцінка рівня конкуренції на ринку продукції скотарства дозволяє зробити висновки щодо його ефективності, виявити фактори зовнішнього та внутрішнього середовища та проаналізувати їх вплив на перебіг конкуренції, а також надати рекомендації щодо вирішення наявних проблем.

Полтавська область відіграє досить важливу роль у розвитку агропродовольчого комплексу України і галузі скотарства зокрема. Загальна площа сільськогосподарських угідь області становить близько 2,2 млн. га (5,2 % сільгоспугідь України), з яких майже 1,8 млн. га складає рілля. Полтавщина в 2011 році займає друге місце в рейтингу регіонів України за поголів'ям великої рогатої худоби, що складає 267,4 тис. гол. та шосте місце за поголів'ям корів 135,9 тис. гол. відповідно [4]. Отже, можемо стверджувати, що формальні передумови необхідні для успішної конкуренції в галузі скотарства є створеними.

Виробництвом продукції скотарства в області займається 213 сільськогосподарських підприємств 26 з яких фермерські господарства. Найбільшими виробниками в галузі скотарства являються наступні підприємства: ТОВ «АФ «Маяк» Котелевського району, ТОВ «АФ ім. Довженка», ПП «Агроекологія» та СТОВ «Воскобійники» Шишацького району, ТОВ «Бурат Аг-

ро» Решетилівського району. Оскільки значна частина продукції скотарства Полтавської області виробляється сільськогосподарськими підприємствами Шишацького району, вважаємо за доцільне провести аналіз конкуренції в галузі скотарства саме на цьому ринку.

В основі аналізу стану конкуренції на ринку лежить система індексів ринкової концентрації. На сьогоднішній день не існує комплексного показника, який би всебічно характеризував конкуренцію на ринку, враховуючи всі аспекти – від рівня ринкової влади до розміру підприємства.

Найбільший вплив на рівень концентрації в галузі скотарства здійснюють кількість та потужність підприємств, що виробляють м'ясо великої рогатої худоби та молоко. Сучасним агропродовольчим ринкам притаманна така особливість, коли виробники пропонують умовно однорідну продукцію, котра призначена для широкого кола потенційних споживачів, а тому конкуренція між цими виробниками носить жорсткий характер. Також значний вплив на конкурентне середовище аграрних ринків впливає монополістична конкуренція постачальників ресурсів і переробних підприємств.

Для оцінки конкуренції на ринку продукції скотарства визначимо інтенсивність конкурентних відносин, що складаються на конкурентному ринку продовольчих товарів. Для аналізу ринку використаємо три- (CR3) та чотирискладові (CR4) індекси концентрації: у них включаються частки відповідно трьох і чотирьох найвагоміших постачальників у натуральному обсязі ринку (табл. 1).

Таблиця 1

Розрахункові індекси концентрації на ринку продукції скотарства в Шишацькому районі Полтавської області, 2011 р.

Продукція	Трьох складовий індекс концентрації	Чотирьох складовий індекс концентрації	Рівень монополізації	Індекс Херфіндаля-Гіршмана	Індекс Лернера
М'ясо великої рогатої худоби	45,8	49,4	65,5	1008	-0,30
Молоко	49,37	56,6	70,5	1050	0,22

Джерело: власні розрахунки автора

Аналізуючи отримані дані в табл. 1 відмітимо, що рівень концентрації на ринку м'яса великої рогатої худоби та молока залишається помірним, що дає змогу характеризувати ринок продукції скотарства, як ринок монополістичної конкуренції, що також підтверджується значенням індексу ринкової конкуренції Герфіндаля-Гіршмана. Така ситуація на аналізованому ринку пояснюється розташуванням в Шишацькому районі трьох найбільших підприємств з виробництва молока та м'яса великої рогатої худоби в Полтавській області.

Значення індекса Лернера для ринку молока свідчить про наявність ринкової влади, тому актуальним є проведення розрахунку індексу Джині та побудова кривої Лоренца для цього виду продукції скотарства. Індекс Джині дозволяє більш точно оцінити рівень нерівномірності розподілу ринкових часток, тому для його побудови необхідно розподілити підприємства за наростанням часток (табл. 2).

Розрахунок індексу Джині для ринку молока Шишацького району, 2011 р.

№ підприємства	Частка підприємства	Наростаючий підсумок	Середня	Площа чотирикутника
1	0,01	0,01	0,005	0,001
2	0,02	0,03	0,02	0,002
3	0,02	0,05	0,04	0,003
4	0,03	0,08	0,065	0,005
5	0,05	0,13	0,105	0,009
6	0,06	0,19	0,16	0,013
7	0,07	0,26	0,225	0,019
8	0,07	0,33	0,295	0,025
9	0,09	0,42	0,375	0,031
10	0,12	0,54	0,480	0,040
11	0,21	0,75	0,645	0,054
12	0,25	1,00	0,875	0,073
Разом:				0,275

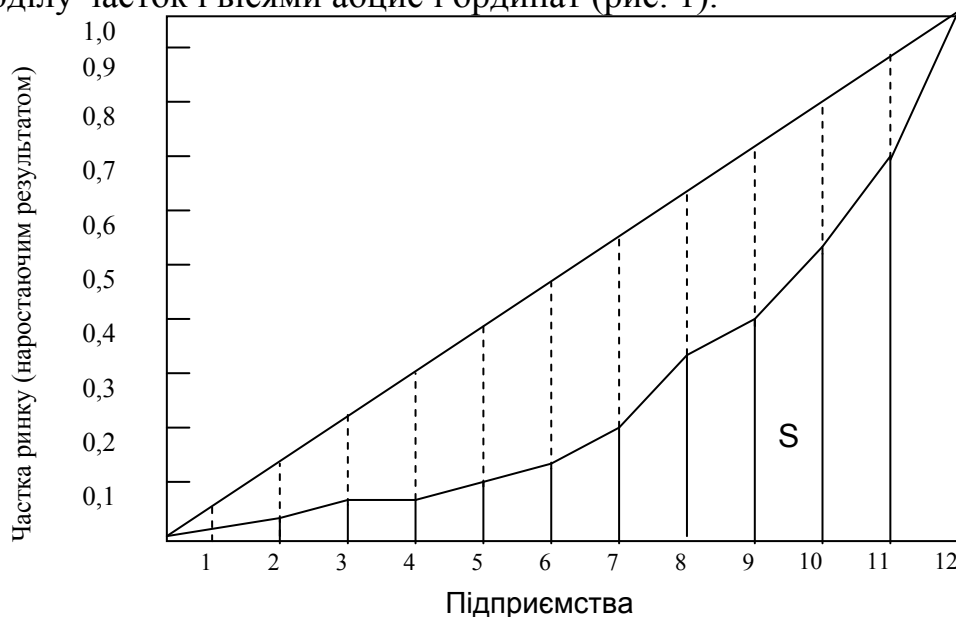
Суму значень площі чотирикутника перенесемо у формулу:

$$Дж = 1 - \frac{S}{0,5}, \quad (1)$$

де Дж – індекс Джині; 0,5 – значення площі трикутника, обмеженою кривою Лоренца для абсолютного рівномірного розподілу часток і вісями абсцис і ординат [7, с. 21].

Отримане значення індексу Джині 0,45 свідчить, що досліджуваний ринок молока Шишацького району має середній рівень концентрації, тобто підприємства на досліджуваному ринку не мають однакових часток продажів та ринок не має ознак олігополії та монополії.

Математично індекс Джині являє собою відношення площі, обмеженої фактичною кривою Лоренца і кривою Лоренца для абсолютно рівномірного розподілу часток і вісями абсцис і ординат (рис. 1).

S – площа, обмежена фактичною кривою Лоренца й осями абсцис та ординат

Рис. 1. Крива Лоренца та індекс Джині для підприємств Шишацького району, що займаються виробництвом молока

Джерело: побудовано за [7] з розрахунками автора

Ринок молока має певні характерні особливості, зокрема:

- висока конкурентність серед виробників, що проявляється через можливість виробництва молока практично в усіх регіонах країни;
- характеризується малою еластичністю на питне молоко і високою еластичністю на продукти його переробки (сир, вершкове масло), що визначає відносно стійкий попит на першу групу продукції на місцевому рівні;
- молоко – це швидкопсувний продукт, що не підлягає тривалому зберіганню в непереробленому вигляді і вимагає відповідних каналів реалізації та розвиненої збутової інфраструктури (зберігання, транспортування);
- швидкопсувний характер молока та екологічна незахищеність сфери його виробництва зумовлюють підвищені вимоги до якості сировини і продуктів її переробки, що вимагає вдосконалення стандартизації і сертифікації.

Останніми роками спостерігаються негативні тенденції щодо зменшення ємності ринку продукції скотарства, що свідчить про зменшення споживання населення м'яса великої рогатої худоби та молока. Зменшення ємності даного ринку призвело до підвищення попиту на товари – замітники, що значно впливає на інтенсивність конкуренції на ринку, зокрема це м'ясо птиці та свинини яке є більш доступним для споживачів. Також на переробних підприємствах спостерігається зміна певних технологій виробництва продукції, в результаті якої використання м'яса великої рогатої худоби замінюються більш дешевою та низькоякісною сировиною.

Висновки. Отже, конкуренція – це суперництво старого з новим (інноваціями), коли конкуруючі одиниці через аналіз структури ринку визначають ступінь свободи продавця і покупця на ринку, поставивши собі за мету якнайповніше задоволення потреби покупця.

Провівши оцінку конкуренції в галузі скотарства за допомогою трьох та чотирьох складового індексу концентрації, індексу ринкової концентрації Герфіндала-Гіршмана, індексу Лернера та індексу Джині можемо стверджувати, що ринок м'яса великої рогатої худоби та молока Шишацького району відноситься до ринку монополістичної конкуренції. Яка передбачає наявність великої кількості підприємств на ринку, відсутність бар'єрів для вступу в галузь та обмеженість можливостей впливу на ціну.

Література:

1. Гриценко О. Оцінка рівня розвитку ринкової конкуренції / О. Гриценко, Ю. Рак // Конкуренція. – 2001. – № 4. – С. 6-10.
2. Макконел К.Р., Брю С.Л. Экономикс: принципы, проблемы и политика: Пер. с англ. В 2 т. Т. 1. – 11-е изд. – М.: Республика, 1992. – 399 с.
3. Портер М. Международная конкуренция: Пер. с англ. / Под ред. В.А. Шетинина. – М.: Междунар. отношения, 1993. – 896 с.
4. Сільське господарство України за 2011 рік. Стат. збірник / Державна служба статистики України; за ред. Ю.М. Остапчука. – К.: 2012. – 375 с.
5. Стратегія економічного розвитку України. Вип. 6. – К.: КНЕУ, 2001. – 484 с.
6. Фатхудинов Р.А. Конкурентоспроможность: экономика, стратегия, управление.– М.: Инфа, 2000. – 312 с.
7. Чирков В. Показники концентрації ринку / В. Чирков // Конкуренція. – 2004. – № 1. – С. 19-23.

Рецензент – д.е.н., професор Макаренко П.М.